

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA PEDAGOGIK MAHORATNING AHAMIYATI

Suvanova Kamola Baxodirovna

*Oqdaryo tumani Xayrullayev Xusan YATT ga qarashli xususiy
bog'chada tarbiyachi*

Annotatsiya: Maqolada mamlakatimizda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish va rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan islohotlar, yosh avlodning aqliy-intellektual, estetik, jismoniy, ma'naviy salohiyatini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlarni takomillashtirish masalalari xususida fikr bayon etilgan. Tarbiyachilarning yuqori pedagogik mahorati bolalarga o'z qobiliyatlarini kashf etishga yordam beradi, ijodiy fikrlashlarini rivojlantiradi va ijtimoiy ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Shuningdek, bu, bolalarning psixologik holatini yuksaltirish, o'ziga ishonchni oshirish va ijtimoiy muloqotni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim tizimi, tashkilot, yosh avlod, aqliyintellektual, estetik.

Kirish

Bugungi kunda jahonda texnologiyalar va axborotlashtirish jarayonlarining rivojlanishi davrida maktabgacha ta'limni isloh qilish, komil insonni tarbiyalash, ularga zamonaviy ta'lim berish masalalari birinchi navbatda hal qilinishi kerak bo'lgan muammo hisoblanadi. Aynan, maktabgacha ta'limni isloh qilishda bolaning maktabga tayyorgarligi bilan belgilanuvchi ta'lim sifatini oshirish muhim va zaruriy bo'lib hisoblanadi. Shu jihatdan olganda, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifatini ta'minlashda zamonaviy yondashuvlar, boshqaruv, innovatsiya va axborot texnologiyalarini ta'lim-tarbiya jarayoniga joriy etishda rahbarlik layoqatini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur vazifani amalga oshirishda maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbar xodimlarining har biridan yuksak kasbiy salohiyat va insoniy sifatlarga ega bo'lish talab etiladi. «Avvalambor, uning vatanparvar va yurtparvarlik fazilatlariga ega bo'lishi, ona yurtini chin qalbidan sevishi va ardoqlashi, el-yurti uchun o'zini ayamassligi, kerak bulsa, bu yo'lda jonini ham fido qilishiga tayyor bo'lishini, o'z kasbkorining ustasi, shu ishning chinakam bilimdoni, bu borada boshqalarga o'rnak bo'lishini kutadi. Jamoatchilik, halq rahbar shaxsning mustaqil dunyoqarashi, keng fikrlashi, uzoqni ko'ra bilish qobiliyati bilan boshqalardan ajralib turishini, iymone'tiqodi mustahkam, irodasi baquvvat, or-nomusli, harom-xarish ishlardan hazar qiladigan, izlanuvchan, tashabbuskor, tadbirkorlik fazilatiga

ega bo'lishini, tashkilotchi, talabchan va qat'iyatli bo'lishini istaydi» [4; 201-b.].

O'zbekiston Respublikasining mustaqillikka erishishi maktabgacha ta'lim tashkilotlarining oldiga - yangi demokratik davlatning fuqarolarini shakllantirishdek muhim vazifani qo'ydi. Bu esa hozirgi vaqtda maktabgacha ta'lim tizimida davr talabiga javob beradigan mutaxassislarni nazariy bilimlar bilan bir qatorda jahon andozalariga mos holatda tayyorlash, ularning malakasini oshirish zaruriyatini keltirib chiqaradi. SHu bilan birga maktabgacha ta'limni isloh qilishning asosiy shartlaridan biri - buyuk ma'naviy fazilatlarga ega, insoniy fazilatlarni o'zida mo'jassamlashtirgan, yetuk kadr sifatida faoliyat yuritayotgan mutaxassislar avlodini yetishtirishni talab etadi. Hozirgi davrning bu talabi – maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilarini axloqan va ma'nau yetuk, komil insonlar qilib tarbiyalash vazifalarini bajarishni talab etadi. MTT rahbarlari va pedagog kadrlari oldida turgan eng dolzarb vazifalardan biri – erkin fuqaro ma'naviyatini, ozod shaxsni shakllantirish masalasidir. Boshqacha aytganda, o'z xaq-huquqlarini taniydigan, o'z kuchi va imkoniyatlarini anglagan, atrofda sodir bo'layotgan voqea va hodisalarga mustaqil munosabat bilan yondashgan, ayni zamonda shaxsiy manfaatlarini mamlakat va xalq manfaatlari bilan uyg'un xolda quradigan erkin, har jihatdan barkamol insonlarni tarbiyalash lozim. Shu jihatdan olganda, barkamol insonni tarbiyalash avvalo, pedagoglardan ulkan mahorat va mas'uliyatni talab qiladi. Ustozlik mahorati va tarbiyachilik san'atining tayyor andozasi yoki qolipi mavjud emas. Ushbu san'atni egallash uchun insondan katta kuch, ijodkorlik va ko'p yillik tajriba talab etiladi.

Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish va rivojlantirishda bu borada to'plangan tajribani tahlil etish va umumlashtirish, mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish istiqbollariiga muvofiq kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish va yanada rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shu bilan birga, ta'lim tashkilotlarining resurs, kadrlar va axborot bazalari yanada mustahkamlanmoqda, o'quv-tarbiya jarayoni yangi o'quv-uslubiy majmualar, ilg'or pedagogik texnologiyalar bilan to'liq ta'minlanmoqda. Jahon andozalariga javob beradigan maktabgacha ta'lim tashkilotlari qaror topmoqda va ularni rivojlantirish amalga oshirilmoqda. Ta'lim sifatini oshirishda, ta'lim jarayonini to'liq axborotlashtirish kuzda tutilmoqda.

- Hozirgi paytda maktabgacha ta'lim tizimida faoliyat yuritayotgan pedagoglar malakasini oshirishga quyidagicha yondashish tendentsiyalari kuzatilmoqda: sifatli o'quv jarayonini tashkil qilishda pedagog kompetentsiyasini rivojlantirish;

- ta'lim sifatini ta'minlashda zamonaviy yondashuvlarining asosiy

negizi - turli xil boshqaruv, innovatsiya va axborot texnologiyalarini ta'limga joriy etishda pedagogning layoqatini oshirish;

- ta'lim-tarbiya sifatining mahsulasi – natijani qo'lga kiritish va boshqalar.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'quv faoliyatining sifati o'quv jarayonini rejalashtirish, uni amalga oshirish, o'quv reja, dasturlarining mazmun mohiyati bilan yemas, balki tahsil oluvchilarning olgan bilimlari, malaka va ko'nikmalari, mustaqil ravishda olgan bilimlari bilan bog'liq ta'lim natijasi sifati bilan belgilanmoqda.

Maktabgacha tarbiya tashkilotlarida ta'lim va tarbiya sifati, uni baholash va sifat menejmentiga oid jahonda olib borilgan tadqiqotlar natijasida qator, jumladan, quyidagi ilmiy natijalar olingan: maktabgacha tarbiya tashkilotlarida ta'limiy va tarbiyaviy sifat nazoratining ichki baholash mexanizmlari ishlab chiqilgan (London universiteti qoshidagi "Layf Kouching", Ta'lim institutlari (Buyuk Britaniya); ta'lim sifati menejmenti tizimini sertifikatlash va sifatni kafolatlash usullari tavsiflangan (Bavariya akkreditatsiyalash, sertifikatlash va sifatni kafolatlash instituti, Germaniya) va boshqalar. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim va tarbiya sifati, uni baholash, ilmiynazariy asoslash, kvalimetriyaga murojaat etish, sifatning yalpi menejmentini qo'llash uzluksiz ta'lim tizimini takomillashtirishning muhim shartlaridan biridir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogic faoliyatni loyihalashtirish mavzusi bir qator sabablarga ko'ra juda dolzarb.

Birinchidan, inson o'z rejalarini imkon qadar erta amalga oshirishda ijobiy ijtimoiy tajribaga ega bo'lishi kerak. Insonning o'ziga xosligi uning tashqi ko'rinishida emas, balki uning ijtimoiy muhitiga nima hissa qo'shishida namoyon bo'ladi. Agar unga eng muhim bo'lib tuyulgan narsa boshqa odamlarni qiziqtirsa, u o'zini ijtimoiy qabul qilish holatida topadi, bu uning shaxsiy o'sishi va o'zini o'zi anglashini rag'batlantiradi

Ikkinchidan, iqtisodiy va ijtimoiy munosabatlarning tobora kuchayib borayotgan dinamikasi turli xil sharoitlarda yangi, nostandart harakatlarni izlashni talab qiladi.

Nostandart harakatlar fikrlashning o'ziga xosligiga asoslanadi. Uchinchidan, ijtimoiy rivojlanishning istiqbolli shakli sifatida uyg'un xilma-xillik g'oyasi samarali tashabbus ko'rsatish qobiliyatini ham nazarda tutadi. Bunday mahorat bolalikdan tarbiyalanishi kerak. Biroq, uning shakllanishi yo'lida ma'lum qiyinchiliklar mavjud. Ulardan biri jamiyat qat'iy me'yoriy tizim bo'lib, unda inson muayyan qoidalarga muvofiq, ya'ni standart tarzda harakat qilishi kerakligi bilan bog'liq. Tashabbus har doim an'analar tomonidan belgilangan chegaralardan tashqariga chiqishni o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, bu harakat madaniy jihatdan mos bo'lishi kerak, ya'ni mavjud me'yor va qoidalar tizimiga mos kelishi kerak. Tashabbuskor bola o'z tarixiga

ega bo'lgan ma'lum bir madaniyat sifatida tushunilgan atrofidagi voqelikni yo'naltirishi kerak. Bunday yo'nalishni ta'minlash uchun umumiy qobiliyatlar chaqiriladi.

Bolalar bog'chasining rivojlanayotgan maydonida bolalar o'yinlar yaratadilar, topishmoqlar o'ylab topadilar, liboslar modellarini yaratadilar, musiqiy asarlar yaratadilar. Ijodiy tajribani to'plagan holda, kattalar ko'magida ular tadqiqot, ijodiy, sarguzasht, o'yin, amaliyotga yo'naltirilgan loyihalar muallifi bo'lishlari mumkin.

Loyihalar usuli - o'qituvchi va o'quvchining o'zaro ta'siriga asoslangan pedagogik jarayonni tashkil etish usuli, atrof-muhit bilan o'zaro munosabatda bo'lish usuli, maqsadga erishish uchun bosqichma-bosqich amaliy faoliyat sifatida ifodalanishi mumkin.

Pedagogik faoliyatda individual yondashuv yoki shaxsga yo'naltirilgan yondashuvdan foydalanish bolaning individual xususiyatlarini hisobga olishni o'z ichiga oladi. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuvdan foydalanganda, bu bolaning individualligini rivojlantirish maqsadida amalga oshiriladi va individual yondashuvdan foydalanganda, yana bir maqsad amalga oshiriladi - bolaning ijtimoiy tajriba, bilim, ko'nikmalarni o'zlashtirishi, dasturda belgilab qo'yilgan va o'zlashtirish uchun majburiydir.

Birinchi yondashuvni tanlash bolada yorqin shaxsning namoyon bo'lishi va rivojlanishiga ko'maklashish istagi bilan bog'liq, ikkinchisini tanlash esa pedagogik jarayonning ijtimoiy xarakterli shaxsni shakllantirishga yo'naltirilishi bilan bog'liq bo'lib, individual xususiyatlarni hisobga olmasdan amalga oshirish juda qiyin. Bu ikki yondashuv o'rtasidagi asosiy farq. Gumanizmga pedagogik hodisa sifatida qaralganda, insonparvarlik pedagogikasining mafkurachisi V. A. Suxomlinskiy tajribasiga murojaat qilish tabiiy. O'z ta'limotida shaxsga yo'naltirilgan o'qituvchi quyidagi g'oyalarda ifodalangan e'tiqodlarni amalga oshiradigan, insonparvar shaxsni tarbiyalashga qodir:

BOLA RIVOJLANISHI HAQIDA G'amxo'rlik - barcha boshqalarni belgilaydigan va unga bo'ysunadigan asosiy, tizimni tashkil etuvchi g'oya.

FARZANDLARGA SEVGI - insonparvarlik tamoyilining eng muhim tarkibiy qismi, tarbiyachining eng qimmatli va muhim sifati.

BOLANI HURMAT - g'oya oldingilari bilan chambarchas bog'liq; har bir bolada shaxsiyatni ko'rish - tarbiyachining zaruriy fazilati.

BOLAGA ISHONMOQ - pedagogik jarayon muvaffaqiyatining kaliti; g'oya humanizmning optimistik chizig'ini ifodalaydi.

BOLANI TANISH - har bir bolaning ruhini bilmasdan turib, ta'lim olish mumkin emas.

BOLANING MA'NAVIY OLAMI VA TABIATIGA G'amxo'rlik qiling -

barcha bolalar har xil, har birining o'ziga xos ma'naviy dunyosi bor, ular maktabgacha ta'lim muassasasiga o'zlarining shakllangan tajribasi, odatlari, qarashlari bilan kelishadi; siz bolaning tabiatini buzolmaysiz, shu bilan shaxsiyatni buzasiz.

O'Z qadr-qimmatini himoya qilish va rivojlantirish - g'oya jangari optimizm chizig'ini, ya'ni tarbiyachining bola shaxsini shakllantirishdagi faol pozitsiyasini aks ettiradi: insonparvarlik nafaqat bolaning o'zini o'zi qadrlashini tan olishni, balki uni rivojlantirishni ham talab qiladi - bu holda. , na ta'lim, na o'z-o'zini tarbiyalash mumkin emas.

BOLAGA DO'ST BO'LING - bola tarbiya sub'ekti, pedagogik jarayonning sherikidir va buning uchun u o'z o'qituvchisiga ishonishi, uni do'st sifatida ko'rishi, uning yordami va yordamini his qilishi, o'qituvchi befarq emasligini tushunishi kerak.

Xulosa

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik mahoratning ahamiyati tamoyil va metodlarni samarali qo'llay olishda, bolalarning individual xususiyatlarini inobatga olishda, shuningdek, ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali o'tkazishda namoyon bo'ladi. Tarbiyachilarning yuqori pedagogik mahorati bolalar bilan to'g'ri muloqot qilish, ularning psixologik ehtiyojlarini tushunish va rivojlantirishda integral rol o'ynaydi. Maktabgacha ta'lim sohasida ota-onalar bilan ishlashda har bir tarbiyachi psixologik mahoratga ega bo'lishi kerak hisoblanadi. Bolalar bog'chalari va bolalar bog'chalarining asosiy muammolaridan biri bu tilni rivojlantirishdir. Ko'pgina tadqiqotchilarning fikricha, haqiqiy nutq bola o'zi ishlatadigan so'zlar bilan mazmunli aloqalar hosil qila boshlaganida boshlanadi (moma so'zini uning ma'nosini tushunmasdan taqlid qiladigan chaqaloq haqiqiy nutqqa qo'shilmaydi). Ikki yoshdan olti yoshgacha bo'lgan bola uchun og'zaki nutq asosiy vazifa bo'lib, ifodalash va tushunishni o'z ichiga oladi. Taxminan to'rt yoshida u o'z tilining tizimli grammatikasi asoslarini o'zlashtirdi. Olti yoshga kelib, o'rtacha bola o'z so'z boyligini taxminan 2500 so'zga ko'paytiradi - bu uning muhitining sifatiga, ayniqsa kattalarning bola bilan munosabatda bo'lishga tayyorligiga bog'liq. Ko'pgina tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolalar uyi kabi shaxssiz muassasadagi juda yosh bola, odatda, oddiy oila sharoitida bir xil yoshdagi bolalardan orqada qoladi. Erta bolalik davridagi ta'limning ko'plab vazifalaridan biri barcha bolalar uchun, ayniqsa, kompensatsiya ishlariga muhtoj bo'lganlar uchun boshlang'ich til ko'nikmalarini o'rgatishdir. Ularning tushunish va nutqini yaxshilash uchun tinglash va til o'yinlari mavjud. Ta'lim o'yinlarini muvaffaqiyatli o'qitish moslamasi deb topadigan o'qituvchilar, ular bolaning o'rganishga bo'lgan qiziqishini rag'batlantirishini ta'kidlaydilar.

FOYDLANILGAN ADABIYOTLAR

1. Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi. Nishonova O. Toshkent
2. V.G.Nichaeva. Maktabgacha yoshdagi bolalarni mehnatda tarbiyalash - Toshkent. Oqituvchi -1995 y.
2. 3. N.M.Aksarina . «Godak bolalar tarbiyasi» - Toshkent «Meditsina» -1983 y.
4. G.A. Kalyujin., M.P.Deryugina. «Yorgakdan maktabgacha» -Toshkent «Oqituvchi» - 1988 y
5. Rivojlanish va tarbiyaviy psixologiya: Darslik. talabalar uchun qo'llanma. in-tov/
M. V. Matyuxina, T. S. Mixalchnk, Ed. M.V. Gamzo va boshqalar - M.: Ta'lim,1984.
6. Bilimlarni o'zlashtirishning yoshga bog'liq imkoniyatlari / Ed. D.B. Elkonin va V.V.Davydov. - M., 1966 yil.
7. Ermolaev-Tomin, O.Yu. O'quvchi diqqatiga / T.A. Meshkov. Bilim, 1987.